

Sammlaren

Tidskrift för forskning om
svensk och annan nordisk litteratur
Årgång 146 2025

I distribution:
Eddy.se

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Berkeley: Linda H. Rugg

Berlin: Stefanie von Schnurbein

Göteborg: Åsa Arping

Köpenhamn: Johnny Kondrup

Lund: Torbjörn Forslid

München: Joachim Schiedermaier

Oslo: Elisabeth Oxfeldt

Stockholm: Anna Albrektson, Thomas Götselius

Tartu: Daniel Sävborg

Umeå: Maria Jönsson

Uppsala: Torsten Pettersson

Zürich: Klaus Müller-Wille

Åbo: Claes Ahlund

Redaktörer: Ingeborg Löfgren (uppsatser) och Tim Berndtsson (recensioner)

Inlagans typografi: Anders Svedin

Bidrag till *Samlaren* insändes digitalt i ordbehandlingsprogrammet Word via tidskriftens Publicera-sida: <https://publicera.kb.se/samlaren/about/submissions>. Konsultera skribentinstruktionerna på sällskapetets hemsida innan du skickar in. Artiklarna i nästa årgång av *Samlaren* kommer att publiceras löpande online, allt eftersom de accepteras. De artiklar som publiceras före december 2026 kommer att ingå i *Samlaren* 2026. Sista inlämningsdag för recensioner är 1 september 2026. *Samlaren* publiceras även digitalt, varför den som sänder in material till *Samlaren* därmed anses medge digital publicering. Den digitala utgåvan nås på: <https://publicera.kb.se/samlaren/index>. Sällskapet avser att kontinuerligt tillgängliggöra även äldre årgångar av tidskriften. Tidigare årgångar av tidskriften finner man här: <https://svelitt.se/samlaren/browse.html>.

Svenska Litteratursällskapet tackar de personer som under det senaste året ställt sig till förfogande som bedömare av inkomna manuskript.

Svenska Litteratursällskapet PG: 5367–8.

Svenska Litteratursällskapetets hemsida kan nås via adressen www.svelitt.se.

ISBN 978–91–87666–45–2

ISSN 0348–6133

Printed in Lithuania by
Balto print, Vilnius 2026

Recensioner av doktorsavhandlingar

Bela Engelhardt Titelman, *Jag är en gyllene bro över staden av stål. Anna Margolins poetiska värld*. Åbo Akademi. Ellerströms. Lund 2025.

Bela Engelhardt Titelmans avhandling *Jag är en gyllene bro över staden av stål. Anna Margolins poetiska värld*, som försvarades vid Åbo Akademi den 2 juni 2025, är den första avhandlingen som ägnas uteslutande åt Anna Margolins författarskap. Margolin (1898–1952) torde vara en ny bekantskap för många, men ett rikt urval av hennes poesi gavs 2018 ut i svensk tolkning av Engelhardt Titelman under titeln *Detta är natten*. Margolin hette egentligen Rosa Lebensboym och föddes 1887 i Brest i nuvarande Belarus. Efter ett kringflackande liv på bägge sidorna av Atlanten och även en period i Palestina, slog hon sig slutligen ned i Brooklyn där hon livnärde sig som journalist vid olika jiddischspråkiga anarkistiska tidskrifter, var kvinnospalter hon motvilligt fick ta hand om. Under den här tiden, omkring 1910, publicerade hon sina första skönlitterära texter, en novell och så småningom också dikter. Hon gav faktiskt bara ut en enda bok, diktsamlingen *Lider*, alltså kort och gott *Dikter*, 1929, vilken följdes av en handfull poem i olika tidskrifter. Efter 1932 tystnade hos som diktare och publicerade inget mer fram till sin död tjugo år senare, 1952. Det rör sig således om ett tämligen litet författarskap som tillkom under modernismens glansdagar i Europa och USA. Intressant nog är så gott som alla skönlitterära texter samt en stor del av journalistiken publicerade under pseudonym. Eller rättare sagt: en hel rad olika pseudonymer. Av dessa är namnet Margolin det mest berömda och det är först och främst förknippat med poesin. Det är dessutom inristat på hennes gravsten tillsammans med hennes egentliga namn. Engelhardt Titelman väljer att genomgående använda denna poetiska pseudonym i sin avhandling.

Avhandlingen kan således redan på basis av denna merit betecknas ett pionjärverk, också ur ett internationellt perspektiv. Förvisso är avhandlingen inte den första studien av Margolins verk,

men i den handfull artiklar, bokkapitel och introduktioner som publicerats är perspektivet betydligt snävare än det som Engelhardt Titelman anlägger i sin studie. Till skillnad från föregångarna vill avhandlingsförfattaren både tränga djupare in i och betrakta verket vidare. Syftet med avhandlingen är ”att undersöka Margolins poetiska värld utan att utgå från förutbestämda perspektiv” (s. 28). Det metodologiska angreppssättet är hämtat från fenomenologin och den tematiska kritiken, och ambitionen är att omfatta hela det författarskapet, inte bara det poetiska. Enligt avhandlingsförfattaren gör den tematiska kritiken det möjligt att metodiskt närma sig just helheten hos författarskapet genom den tematik som binder verkets olika texter samman till en meningsfull totalitet. Den tematiska traditionen utvecklades i franskspråkig kritik under 1950- och 1960-talen av namnkunniga litteraturforskare som Georges Poulet, Jean-Pierre Richard och Jean Starobinski, och den introducerades i Sverige av Roland Lysell i slutet av 1970-talet. Engelhardt Titelman redogör för metoden, främst hur den formulerats av Jean-Pierre Richard och Jean Starobinski, i avhandlingens inledning. Metod syftar till att förstå ett författarskaps sammanhållande poetiska principer, den imaginära eller poetiska värld – därav avhandlingens undertitel – som ett verk skapar i mötet med den tolkande läsaren. Man är intresserad av att dels gräva vertikalt, djupt ned i verket, under textens yta till det eller de teman som finns därunder, dels följa tematiken horisontellt, genom att undersöka hur tematiken forplanter sig och muterar i verket.

Ett centralt begrepp är verk, franskans *oeuvre*, som avser den helhet som författarskapets skilda texter skapar i mötet med läsarens kritiska blick. Verket är alltså en meningsfull helhet som produceras i det tolkande arbetet. Engelhardt Titelman följer här ett ganska radikalt antagande av Jean-Pierre Richard, som betraktar författarens samtliga alster, oavsett om det rör sig om publicerade verk, utkast, dagböcker eller brev, som jämbördiga: alla bidrar till verkets helhet och alla genomsyras av temat, vil-

ket har formulerats som en koherensprincip, metodens viktigaste sanningskriterium. Avhandlingens material omfattar således inte bara Margolins enda diktsamling och de strödda dikter och berättelser som publicerades i tidskrifter utan också ett rikt arkivmaterial, främst sådant som är bevarat vid YIVO Institute for Jewish Research i New York. Avhandlingsförfattaren uppvisar en mycket god kännedom om materialet, som är väl och tydligt avgränsat och som vilar på omfattande arkivstudier. Det behandlas dessutom med övertygande källkritisk medvetenhet. På den här punkten är Engelhardt Titelman som avhandling föredömlig.

Utöver att vara ett forskningsbidrag syftar avhandlingen, tillsammans med den tidigare omnämnda volymen med dikttolkningar, också till att göra Margolins författarskap tillgängligt för en större publik. Därför föregås de egentliga tematiska tolkningarna av en genomgång (i kapitlet "Margolin och den judiska omvärlden") av författarinnans biografi och det judiska sammanhang som hon verkade i. Här lyfts särskilt det patriarkala samhälle som hon var verksam i och som i hög grad påverkade författarskapet fram. Kapitel 4, "Intertextualitet och poetiska uttryckssätt", ger en relativt omfattande (30 sidor) presentation av ett antal författare och litterära strömningar som bevisligen eller sannolikt påverkat Margolin, med fokus på sådana författare som hon själv nämner i brev, dagböcker eller dylikt, bland andra Rilke, Lasker-Schüler och Achmatova. Undersökningen av Margolins poetiska uttryckssätt sätter ljuset på växlande stil, nyskapade ord, hennes säregna och svävande rim, dubbleringar och tendens att växla perspektiv i dikterna samt avslutningsvis tystnadens betydelse i hennes poesi. I den 8 sidor långa genomgången av forskningen om Margolin redogörs för, som det verkar, i princip allt som skrivit om Margolin i vetenskapliga sammanhang. Det rör sig om ett femtontal artiklar och bokkapitel. Här ges en god översikt över forskningen, och det är värt att framhålla att Engelhardt Titelman på ett föredömligt och produktivt sätt fortsätter dialogen med flertalet av dessa forskare genom hela avhandlingen. Med följande kapitel inleds den egentliga tematiska analysen, vilken upptar de följande 150 sidorna. Engelhardt Titelman identifierar två huvudteman, vilkas ägnas varsitt kapitel. I det första av de två analyskapitlen är temat *det sökande subjektet* (ca 40 sidor) och i det andra är temat *det kämpande subjektet* (ca 100 sidor).

Det sökande subjektet, som står i centrum i det

kortare av de två analyskapitlen, söker enligt Engelhardt Titelman något högre, vilket kan betyda en hel rad olika saker. Huvudtemat delas upp i två underteman: ett metafysiskt, "utomsinligt" sökande respektive poesin som medium för sökandet. Det metafysiska sökandet handlar om att söka efter något högre, något bortom vår vanliga värld. Det uttrycks dels som en längtan, dels som en insikt i dödens roll. Den estetiska upplevelsen fungerar emellertid som en tröst, och avhandlingsförfattaren framhåller återkommande hur dikternas komplexitet och växlingar innebär att en slutgiltig mening sällan går att fastslå. Relationen till gud är på samma sätt motsägelsefull och svårfångad. Poesin har en central roll i strävan bortom. Här är Nietzsche en viktig samtalspartner, och med honom formulerar Margolin en tanke om poetens utvaldhet och förmåga att nå bortom det vardagliga och som förmedlare mellan det jordiska och det gudomliga. På den här punkten gör sig emellertid den kvinnliga poetens begränsade möjligheter i en patriarkal värld sig påmind.

Det andra analyskapitlet tar sig an det kämpande subjektet. Återigen realiserar temat i två underteman: kampen för självaktning i förhållande till omgivningen respektive den inre kampen mellan stolthet och förtvivlan. Det förra undertemat urskiljer Engelhardt Titelman bland annat i den spänningsfyllda relationen till den judiska traditionen och tidigare generationer, vilka fungerar både som ett fängelse och ett sätt att känna närhet. Margolin både söker och tar avstånd från traditionen. Det syns inte minst i hennes kritiska förhållande till samtida jiddischpoetiska rörelser, som ofta var manligt dominerade. Det andra undertemat, den inre kampen, handlar om subjektets kamp mot förtvivlan, svåra minnen, skuld och främlingskap. Det är inte alltid helt lätt att skilja de två undertemana åt, och följdriktigt slår Engelhardt Titelman fast i sin slutdiskussion: "Teman i dikterna flätas in i varandra och väven av trådar mellan dikterna har tett sig allt tätare" (s. 255). De fungerar emellertid analytiskt väl och hjälper läsaren att skilja vävens tätt sammanvävda trådar åt.

Som denna sammanfattning visat präglas avhandlingen av ett tydligt och välformulerat fokus: den tematik som genomsyrar Margolins samlade författarskap och som kondenseras till två produktiva om än inte alltid helt urskiljbara teman. Engelhardt Titelman undviker samtidigt på ett förtjänstfullt sätt att isolera författarskapet. De tematiska läsningarna sker alltid mot bakgrund av exempel-

vis den judiska traditionen och centrala intertexter. Vidare är behandlingen av såväl tryck- och arkivmaterial som den tidigare forskningen föredömlig. Både språkbehandling och akribi är generellt god, och skriv- och citatfel är få. Stilnivå är väl avpassad och behaglig.

Det som måste sägas utgöra avhandlingens svagaste punkt är dess teoretiska och metodologiska ramverk. Metodbeskrivningen i avhandlingens inledning vilar nästan uteslutande på två kortare texter av Jean-Pierre Richard (inledningen till hans omfattande Mallarmé-bok från 1961) respektive Jean Starobinski (ett kort kapitel ur *La relation critique*) samt ett par studier om fenomenologisk litteraturforskning (av Lawall och Lysell). Richards och Starobinskis texter tillhör den tematiska kritiken teoretiskt sett mest självreflekterande, men de ger samtidigt ganska snäv bild av metoden och i synnerhet dess praktik. Engelhardt Titelman hade med fördel kunnat utnyttja Richards och Starobinskis konkreta läsningar av olika viktiga författarskap – några av dem, till exempel Baudelaire, överlappar dessutom med avhandlingens intertextuella material – för att tydligare visa hur den tematiska kritiken fungerar som metod. En sådan bredare läsning av den tematiska traditionen har dessutom klargjort avhandlingsförfattarens val av tematik och hur denna förhåller sig till Richards temabegrepp. Till syvende och sist spelar Richards tematiska metod, med dess fokus på temats konkreta bildlighet, ganska liten roll i de faktiska analyserna. I stället ligger avhandlingen, vars grundläggande tematik identifieras som "det sökande subjektet" och "det kämpande subjektet", närmare Starobinskis mer abstrakta metodik. Det är värt att framhålla att Starobinski, som i grunden var idéhistoriker, ofta studerar filosofiska författarskap, varför poetiska kvaliteter spelar en mindre roll i hans läsningar. Också i Engelhardt Titelmans avhandling tenderar dikternas poetiska bildlighet att träda i bakgrunden, och hennes läsningar får därmed ett drag av parafras av dikternas idéinnehåll snarare än tematiska tolkningar i sträng mening. Mer om detta nedan.

Tanken att man som läsare kan närma sig ett verk "förutsättningslöst", vilket Engelhardt Titelman upprepar på flera ställen i avhandlingen (s. 16, 24, 331 och 334), har kritiserats från flera håll, inklusive inom den tematiska kritiken, hos till exempel Starobinski. Inom hermeneutiken, som genom fenomenologin är nära besläktad med den tematiska kritiken men som tyvärr lyser med sin frånvaro i av-

handlingen, har man talat om en förståelse som fungerar som ett ingångsvärde i tolkningsarbetet. Vid närmare påseende vederlägger i själva verket avhandlingens eget upplägg föreställningen om en förutsättningslös tillgång till verket: utgångspunkterna för analyserna står, som vi redan sett, att finna i såväl den judiska kulturen som författarens konststillhörighet, vilka genomgående bildar de konkreta dikttolkningarnas resonansbotten. Här torde vi alltså finna avhandlingsförfattarens egen förståelse.

Den tematiska kritiken har inte fått stå oemotsagd sedan den lanserades vid förra seklets mitt. Framför allt innebar Jacques Derridas dekonstruktion av Richards arbeten något av en kris för den tematiska metoden, och dess sentida användare, inklusive undertecknad, har känt sig tvungna att förhålla sig till denna kritik. När Roland Lysell och Anders Olsson publicerade sina studier av Erik Lindegren respektive Gunnar Ekelöf i början av 1980-talet lät de den tematiska kritiken och fenomenologin genomgå dekonstruktionens stålbad, och på andra sidan framträdde en mer reflekterad och självkritisk metod. Engelhardt Titelman uppmärksammar förvisso Derridas kritik i ett stycke (s. 25) men låter den inte påverka hennes användning av den tematiska metoden. Avhandlingen hade tjänat på en mer självkritisk, reflekterande genomgång av den tematiska kritiken, dess begränsningar och möjligheter samt dess relation till andra teoretiska traditioner.

Avhandlingen hade också varit förtjänt av ett teoretisk mer nyanserat förhållningssätt till några centrala frågor hos Margolin. Varken hennes förhållande till författarrollen (eller snarare roller) – Margolin arbetade genomgående med pseudonymer – eller hennes syn på sig själv som kvinnlig författare – hennes kamp med den kvinnliga författarens begränsningar i en manligt dominerad litterär värld – får någon teoretiskt grundad genomlysning, trots att dessa aspekter är viktiga för avhandlingen. I synnerhet Margolins syn på hennes roll som kvinnlig författare går som en röd tråd genom både de inledande kapitlen och analyserna. Ja, den sätter i själva verket tonen redan på inledningens första sida, där Engelhardt Titelman återger en scen som utspelade sig i New York 1921 i samband med Margolin publicerade en dikt, då frågan om könet på författaren bakom pseudonymen Anna Margolin diskuterades av en grupp manliga kritiker. Inte heller fördjupar sig avhandlingen i poetens skiftande val av pseudonymer och författarroller, vilket torde påverka hur vi ska förstå verket som

ett uttryck för ett sammanhängande medvetande. Återigen formulerar avhandlingsförfattaren en rad förutsättningar som inte bara problematiserar idén om förutsättningslöshet utan som också antingen genomsyrar eller förblir outtalade i tolkningarna.

Vid några enstaka tillfällen aktualiserar avhandlingen teoretiska begrepp, såsom intertextualitet, vars centrala texter av Julia Kristeva och Roland Barthes citeras. Ett visst utrymme ägnas Kjell Espmarks inflytelserika beskrivning av lyrisk själsöversättning. På den här punkten brister dock resonemanget i avhandlingen. I kapitlet om Charles Baudelaire i *Att översätta själen* jämför Espmark Baudelaire med romantiken, närmare bestämt med Nerval, och understryker att det hos den senare rör sig om "romantikens genuina bild av ett besjälats universum", vilket "inte [är] någon projektion av *diktarens* själv i det yttre rummet" (s. 27, KE:s kursiv). Det vill säga: att översätta själen är inte detsamma som besjälning; själsöversättning är en modern, enligt Espmark symbolisk, teknik medan besjälning är en äldre, allegorisk dito. Det är inte samma sak att projicera sin själ i rummet och att besjåla det som finns runtomkring. Också förtingligandet förknippar Espmark med en äldre allegorisk teknik och pekar på hur Verlaine övergav "allegorins personifierande och förtingligande detaljöversättningar" (s. 57). Avhandlingsförfattaren talar emellertid genomgående om besjälning och förtingligande, vilket väcker frågan om Margolins poesi ansluter sig till en, enligt Espmark, äldre, romantisk uttrycksform eller om hon snarare ägnar sig åt modernistisk själsprojicering.

Engelhardt Titelman är, som redan sagts, väl insatt i sitt material och lyckas ofta, genom den av Starobinski inspirerade växlingen mellan en inkännande läsning och distansierande kontextualisering, belysa dikternas mångtydighet. Hon återkommer också flera gånger till samma dikt och nyanserar tolkningarna; därigenom undviker hon att fastslå en entydig mening i dikten utan förblir på ett sympatiskt sätt öppen för en mångfald av betydelser. Ändå framstår analyserna stundtals som aningen torftiga, vilket torde bero på att avhandlingen brister i den praktiska omsättningen av den tematiska metoden. I vissa fall följs en omfattande inledning till analysen (bestående av kontextualisering, intertexter och parafrasering) och ett långt diktцитat av endast en kort kommentar på någon eller några få rader (se exempelvis s. 164 och 218). Det finns en tendens att parafrasera dikternas tankeinhåll snarare än tolka dem. Betydelsen hos texternas rika

och repetitiva bildspråk – till exempel svärdet, blixten och de redan i titeln signalerade bilderna guldets och bron samt deras inbördes relationer – fördjupas dock inte. En tematisk läsning som förbinder tankeinhåll med dikternas konkreta bilder hade givit tolkningarna inte bara större konkretion utan också större djup och rikedom.

Som exempel kan vi ta svärdets roll i Margolins diktning. Om vi med Richard betraktar svärdet som "ett fast föremål omkring vilket en värld tenderar att konstitueras och utvecklas" (citeras på s. 23), behöver vi fördjupa våra analyser av denna konkreta bild. Vissa ansatser till detta kan man finna i avhandlingen, men slutsatsen blir sist och slutligen tämligen konventionell: "Svärdet kan tolkas som en penna. I andra dikter används svärdet som symbol för kamp och försvar, såväl för hennes diktande som för hennes kärlek. Diktens korta, raka meningar och dess precisa, avskalade språk kan i sig ses som ett uttryck för hur subjektet använder detta svärd" (s. 202). Det finns emellertid andra representationer av svärdet som inte lika lätt låter sig inordnas i tolkningen av svärdet som en bild för pennan eller försvar. I dikten "Broadway, kväll" (citeras på s. 85) heter det exempelvis: "En reklamskylt skär in i himlen som ett svärd", en bild som närmast fungerar som en antites till idén om diktarens utvaldhed.

Om man i stället för att parafrasera bilden följer dess skiftande manifestationer i verket, ser man hur svärdet återkommande förknippat med blixten, ljuset och glöden. Utan att här gå in i detalj framstår svärdet, som så mycket annat, som bärare av dubbla, ja till och med motsägelsefulla betydelser: det är del av ett poetiskt skapande, men det är också negativt, till och med destruktivt. Därför hänger det samman med blixten, som, om vi utgår från en biblisk kontext (se exempelvis 1 Mos 3:24 och 5 Mos 32:41), är både ett tecken från Gud och hotfull och förstörande. Svärdets glöd är således både livgivande och destruktiv. I synnerhet när svärdet vävs samman med ljuset och blixten, som i sig bildar en egen rikhaltig tematisk sfär i Margolins författarskap med ett otal manifestationer, blir det tydligt hur mångtydig och produktiv de här olika sfärerna är. Den konkreta tematiken i den Richardska meningen är med andra ord ett slags nätverk som knyter samman olika betydelser utan att reducera dem till en enda. Margolins författarskap tycks bjuda in till detta slags tematiska spårsökande, men tyvärr lyckas Engelhardt Titelman inte riktigt att få upp vittringen på temat.

Denna kritik förminskar emellertid inte avhandlingens betydelse av pionjärbete. Studien fungerar både som introduktion till författarskapet och som fördjupning i vissa centrala teman. Även om dessa teman inte behandlas med det djup och den skärpa som den tematiska kritiken inte bara möjliggör utan också fordrar, är avhandlingen viktig och ger en helhetsbild av ett författarskap som onekligen förtjänar större uppmärksamhet. Förhoppningsvis har Engelhardt Titelmans undersökning lagt grunden för fortsatta fördjupande studier av Margolins verk.

Mattias Pirholt

Maria Mårssell, *Fredstematikens kritiska potential. Feminism, militarism och kolonialism hos Frida Stéenhoff, Elin Wägner och Hagar Olsson*. Södertörns högskola. Ellerströms, Malmö 2025.

När krigsherrar ägnat sig åt historieskrivning har fredsvännerna istället författat fiktion. Kanske för att fred känns så avlägset och radikalt annorlunda mot sakernas tillstånd att den bara kan uttryckas i mer spekulativ form? Hur det än må vara med det tar Maria Mårssells litteraturvetenskapliga avhandling *Fredstematikens kritiska potential. Feminism, militarism och kolonialism hos Frida Stéenhoff, Elin Wägner och Hagar Olsson* sitt avstamp i det tillspelet tankväckande uttalandet.

Avhandlingen undersöker fredstematiken i tre feministiska och svenskspråkiga författarskap från början av 1900-talet – Frida Stéenhoff, Elin Wägner och Hagar Olsson – och ställer dem i dialog med både deras lokala Östersjöregions feministiska tanketradition och med deras samtids internationella och koloniala kontext. De skönlitterära texter som närstuderas publicerades mellan 1907–1933, och två verk av respektive författare hamnar i fokus: dramat *Stridbar ungdom* (1907) och den historiska dramaromanen *Ljusa bragder och mörka död. Kulturbistoriska tablåer från 1700-talet* (1915) av Stéenhoff; romanerna *Den befriade kärleken* (1918) och *Den föröddas vingården* (1920) av Wägner; romanerna *På Kanaanexpressen* (1929) och *Chitambo* (1933) av Olsson. Dessa texter har inte blivit särskilt uppmärksammade av tidigare forskning, och i synnerhet saknas förstås det perspektiv som Mårssell valt att anlägga på materialet, dvs ett kolonialkritiskt perspektiv på texternas fredstematik.

I analyserna av det skönlitterära materialet blir det uppenbart att texterna på olika sätt kritiserar

tanken på krig som något naturgivet för mänskligheten. Fred har i denna idé bara blivit till tillfälliga avbrott eller pauser, och endast ett slags krigets negation. I dessa resonemang finns det jag uppfattar som avhandlingens brinnande kärna, nämligen problematiseringen av hierarkiserande dikotomier. Som genusvetare är jag väl bekant med tillvägagångssättet, och hade gärna sett fler referenser till den feministiska debatten i frågan. Trots att alla idoga strävanden efter att upplösa dem hittills har visat sig futila så får det aldrig hindra oss från att fortsätta försöka, och då faktiskt ta stöd i tidigare forskning. Avhandlingens fokus på västerländsk *androcentrism* och *eurocentrism* (maskulinitet som norm och väst som världens centrum) blir i detta avgörande i sätten varpå fredsbegreppet negeras, könas och rasifieras. Motsatspar som krig-fred, aktiv-passiv, man-kvinna, vi-dom, vit-svart, själ-kropp osv återkommer ständigt både i avhandlingens material liksom det ju gör i samhället i stort. Det vänstra ledet är det fina, medan det högra är sämre, vilket till exempel innebär att det högra ledets "fred" konnoteras som feminint och passivt (dåligt), medan "krig" länkas till aktiv och framåtteckande maskulinitet (bra).

Skönlitteratur rymmer dock som alltid intrikata paradoxer. Visserligen lyfter de analyserade texterna fred istället för krig, och dess feminint respektive maskulint kodade konnotationer ifrågasätts. Men samtidigt reproduceras rasifierade implikationer, och parallellt med att fredsrörelsen växer fram samtidigt med kvinnorrörelsen, arbetarrörelsen och väckningsrörelsen runt 1900 så intensifieras den europeiska koloniseringen. Eftersom rasistiska strukturer utgör tidens blinda fläck blir just feminismens rasism den spänningsskapande paradox som Mårssells avhandling förtjänstfullt pekar ut.

Avhandlingen är tydligt disponerad, och indelad i fem delar som består av två kapitel i varje. Inledningens första kapitel presenterar syfte och frågeställningar, teori, metod och material, medan delens andra kapitel utgör en historisk kontextualisering av västerländsk fredsrörelse. Avhandlingens huvuddelar handlar om var och en av de tre författarna, och de har två kapitel som består i närläsningar av de båda valda verken av respektive författare.

För att undersöka materialets feministiska fredstematik ur ett kolonialkritiskt perspektiv behövs förstås teoretiska redskap. Dessa hämtas från forskningsfälten kring postkolonialism/dekolonialism som ifrågasatt den eurocentriska modernitets berättelse om utveckling och framsteg som ju skett på